

TYÖELÄMÄ P€LISSÄ

*Tietoa rahapelihaittojen tunnistamisesta
ja ehkäisemisestä työyhteisössä*

Vanhentunut

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Teksti: Salla Karjalainen EHYT ry
Tapio Jaakkola EHYT ry

Kirjoitustyön tukiryhmä:

Sari Castrén, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Leena Hirvonen, Työterveyslaitos
Saini Mustalampi, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Hannu Tamminen, Työturvallisuuskeskus
Sanna Wuorio, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

1. painos

Kielenhuolto: Taina Ruottinen, Sanataika ky.
Graafinen suunnittelu ja taitto: Tiina Kuoppala
Kuvitus: Tiina Kuoppala
Paino: Grano, Helsinki, 2016

ISBN 978-952-302-762-6 (painettu)
ISBN 978-952-302-763-3 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-763-3>

Sisältö

Lukijalle	3
Rahapelaaminen ja pelihaitat Suomessa	6
Rahapeliongelman tunnusmerkkejä	7
Rahapelit ja työ.....	9
Miten rahapelihaitat näkyvät työpaikalla?.....	11
Rahapelihaittojen ehkäiseminen tukee työhyvinvointia	14
Rahapelihaittojen riskiarvio	16
Malli rahapelihaittojen ehkäisemisestä.....	19
Varhainen välittäminen ja puheeksi ottaminen työpaikalla.....	20
Rahapelihaittojen ehkäiseminen osaksi päihdeohjelmaa.....	23
Työyhteisön vastuut rahapelihaittojen ehkäisemisessä	26
Työterveyshuolto rahapelihaittojen ehkäisemisessä.....	27
Lisätietoa	29
THL:n tukiaineistot pelihaitoista.....	30
Kirjallisuutta suomeksi	31

Lukijalle

Rahapelaamisella voi olla vaikutuksia työpaikan arkeen, jos työntekijän pelaaminen muuttuu liialliseksi. Rahapelihaittojen tunnistaminen on usein haastavaa, sillä ongelmat eivät näy ulospäin. Usein pelaajan on myös vaikeaa itse havaita ja hyväksyä rahapelaamisesta koituvia haittoja tai ottaa omaa pelaamista puheeksi.

Työpaikalla työntekijän rahapeliongelma voi ilmetä esimerkiksi työtehon heikkenemisenä, keskittymisvaikeuksina ja toistuvina poissaoloina. Rahapeliongelma voi johtaa monentasoisiin kielteisiin seurauksiin, kuten työntekijän terveysongelmiin ja äärimmillään taloudellisiin väärinkäytöksiin. Ongelmallisesta rahapelaamisesta koituvat haitat ulottuvat myös pelaajan sosiaaliseen elämään ja koskettavat pelaajan lähipiiriä.

Työelämä pelissä -tukiaineisto luo kokonaiskuvan rahapelihaittojen ehkäisemisestä työyhteisössä. Se on tarkoitettu työpaikoille esimerkiksi henkilöstöhallinnon ja esimiesten työvälineeksi rahapelihaittojen ehkäisemisen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tukiaineiston tavoitteena on kasvattaa tietoisuutta rahapelihaitoista ja tukea rahapeliongelman tunnistamista ja puheeksi ottamista työpaikalla. Tavoitteena on lisäksi selventää työyhteisön toimijoiden erilaisia rooleja rahapelihaittojen ehkäisemisessä sekä vastuullisen työpaikkakulttuurin edistämisessä. Tukiaineisto voi toimia apuna työterveyspalveluiden hankinnassa.

Tukiaineistossa esitellään rahapelihaittojen ehkäisemisen keinoja terveemmän ja turvallisemman työympäristön luomiseksi sekä työhyvinvoinnin edistämiseksi. Yhtenä työvälineenä toimii rahapelihaittojen ehkäisemisen sisällyttäminen osaksi työpaikan päihdeohjelmaa. Rahapelihaittojen ehkäisemisessä voidaan noudattaa samoja periaatteita kuin päihdehaittojen kohdalla. Haittoja ehkäisevä työ tehdään yhteistyössä työelämän eri toimijoiden kanssa.

Rahapelihaittojen ehkäiseminen on osa työpaikan yhteiskuntavastuullisuutta ja sosiaalisesti kestäviä toimintatapoja. Rahapelihaittojen ehkäisemisestä voi koitua työyhteisölle esimerkiksi seuraavanlaista hyötyä:

- hyvä maine ja siitä seuraava kilpailuhyöty
- vetovoimaisuus työntekijöiden, asiakkaiden ja kumppaneiden silmissä
- työntekijöiden sitoutuminen, työmoraalin ja tuottavuuden ylläpito
- sijoittajien, omistajien, lahjoittajien, sponsoreiden ja rahoitusyhteisöjen myönteinen kokemus työyhteisön toiminnasta
- hyvä ja avoin suhde yhtiön hallitukseen, mediaan, palveluntarjoajiin, muihin oman alan toimijoihin ja yhteisöihin sekä
- ongelmapelaamisesta johtuvien taloudellisten väärinkäytösten ehkäiseminen.

i

- ➔ Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset ovat innokasta pelikansaa.
- ➔ Neljä viidestä suomalaisesta on pelannut rahapelejä edeltävän vuoden aikana.
- ➔ Suomalaiset pelaajat häviävät rahapeleihin 4,8 miljoonaa euroa päivässä.
- ➔ Eniten pelataan lottopelejä, raaputusarpoja ja raha-automaattipelejä.
- ➔ Eniten ongelmia aiheuttavia pelejä ovat nopeat, jatkuvakestoiset pelit kuten raha-automaattipelit ja verkkokasinopelit.
- ➔ 15 prosenttia suomalaisista pelaa rahapelejä riskitasolla.
- ➔ Rahapeliongelma on 3,3 prosentilla suomalaisia (124 000 henkilöllä).

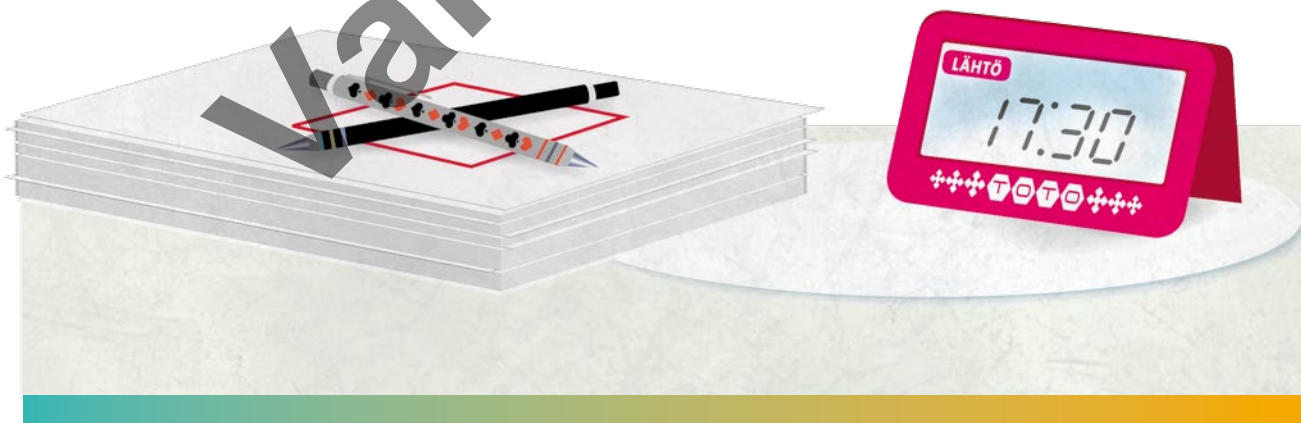
Rahapelaaminen ja pelihaitat Suomessa

Suurimmalle osalle suomalaisista pelaajista rahapelaaminen ei aiheuta haittoja. Ajan tai rahan runsas käyttäminen rahapelaamiseen voi kuitenkin johtaa rahapelihaittoihin. Suomessa yli puolet rahapeliongelman vuoksi hoitoon hakeutuvista henkilöistä on työssäkäyviä.

Riskitasolla oleva pelaaja pelaa usein, käyttää omiin mahdollisuuksiinsa nähden runsaasti aikaa tai rahaa sekä pelaa yleensä useita erilaisia rahapelejä. Pelaamisesta aiheutuu mahdollisesti jo joitain taloudellisia, terveydellisiä tai sosiaalisia haittoja. Riskitasolla rahapelaaminen ei välttämättä johda ongelmapelaamiseen, mutta ongelmapelaamista edeltää aina riskitason rahapelaaminen.

Rahapelaaminen on ongelmallista silloin, jos se vaikuttaa kielteisesti pelaajaan, hänen läheisiinsä tai muuhun sosiaaliseen ympäristöön. Ongelmallinen rahapelaaminen on rahan- ja/tai ajankäytöltään liiallista rahapelaamista, joka vaikuttaa kielteisesti henkilön muihin elämänalueisiin, kuten ihmissuhteisiin, psyykkiseen tai fyysiseen terveyteen, opinnoissa tai työelämässä suoriutumiseen tai taloudelliseen tilanteeseen. Läheisiä, joihin rahapeliongelma jollain tavoin vaikuttaa, on yleensä viidestä kymmeneen. Nämä läheiset voivat olla perheenjäseniä, ystäviä tai työyhteisön jäseniä.

Rahapeliongelmaa esiintyy ikään ja sukupuoleen katsomatta kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä.

Rahapeliongelman tunnusmerkkejä

S euraavassa on lueteltu erilaisia käyttäytymisen piirteitä, jotka voivat antaa vihjeitä rahapeliongel-
masta. Luettelo on suuntaa-antava, sillä käyttäyty-
misen muutokset ovat erilaisia eri ihmisillä ja nämä piirteet
saattavat liittyä myös henkilön muihin ongelmiin (mielen-
terveys, päihteet). Yksittäinen tunnusmerkki ei vielä kerro
rahapeliongelma.

TALOUS

- Suhtautuminen rahaan muuttuu
- Lainaa muilta rahaa
- Etsii rahaa tileiltä tai panttaa tavaroita
- Velkaantuu esimerkiksi ottamalla pikavippejä tai kulutusluottoja
- Ei osaa selittää, mihin palkkatulot on käytetty
- Tiliotteella on merkintöjä talletuksista pelitileille tai toistuvia automaattinostoja

TERVEYS

- On päänsärkyä, vatsakipuja tai muista stressioireita
- On univaikeuksia
- On keskittymisvaikeuksia
- Lihoo tai laihtuu

TEOT

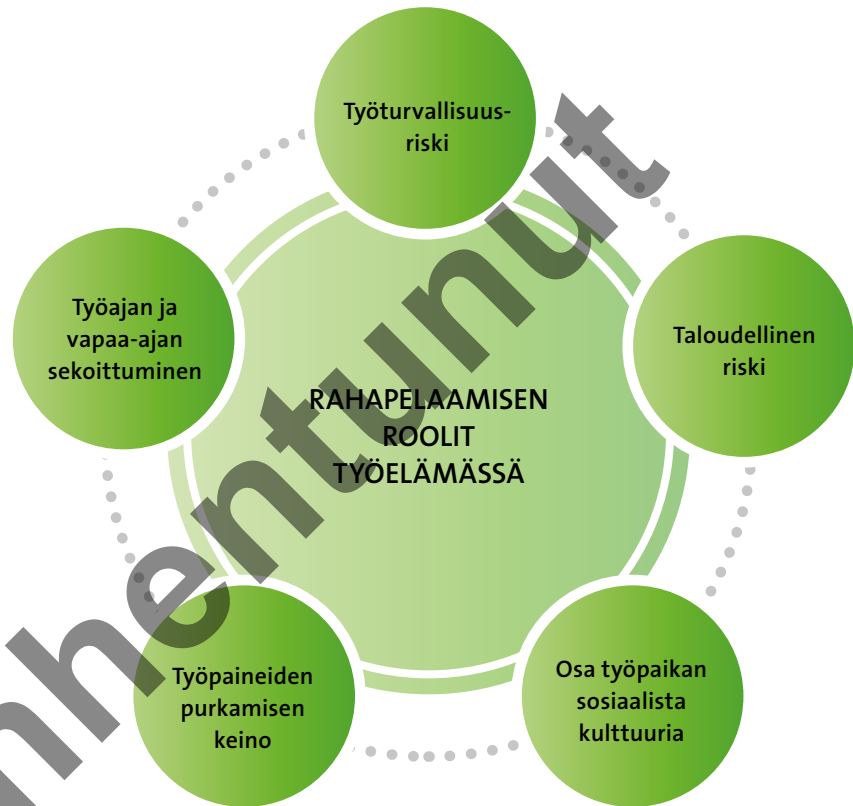
- Hylkää aiempia mieluisia ajanviettotapoja tai harrastuksia
- Käyttäytyy oudosti tai eri tavoin kuin ennen
- Ei osallistu perheen tapahtumiin
- Toimii vastuuttomasti töissä tai kotona, pettää lupauksia tai valehtelee
- Ei ole kiinnostunut muiden läheisten asioista
- Vetäytyy sosiaalisesta kanssakäymisestä
- Varastaa
- Piilottelee laskuja
- Viettää paljon aikaa netissä

TUNTEET

- On poissaoleva, ahdistunut tai masentunut
- Saa raivonpuuskia, on aggressiivinen tai itsetuhoinen
- On kyllästynyt tai levoton
- Tunnetilat vaihtelevat nopeasti

Rahapelit ja työ

Rahapelaamisen yhteyttä työyhteisön toimintaan on arvioitava työpaikan viitekehyksen mukaisesti. Rahapelaamisen vaikutukset voivat olla niin myönteisiä kuin kielteisiäkin. Rahapelaaminen voi olla esimerkiksi osa työpaikan sosiaalista kulttuuria – retki raviradalle tai kasinolle voi olla virkistystoimintaa ja siten se saattaa edistää ja ylläpitää työhyvinvointia.

Rahapelaaminen liittyy yleensä vapaa-aikaan ja saattaa olla mielekästä viihdettä. Suomessa rahapelejä pelataan

paljon. Rahapelit ovat helposti saatavilla, ja tarjontaa on runsaasti. Pelejä tarjotaan useiden eri kanavien kautta, ja uudenlaisia rahapelejä tulee tarjolle tiuhaan. Rahapelaamisen yleistyminen verkkoympäristössä, jossa ne ovat jatkuvasti saatavilla, on mahdollistanut pelaamisen siirtymisen osaksi työpaikan arkea. Verkossa pelataan yleensä itsekseen, joten pelaaminen onnistuu työpaikalla tai työpaikan tarjoamilla koneilla. Rahapelaaminen työaikana ja työpaikalla ei välttämättä näy ulospäin.

Jos työntekijän rahapelaaminen alkaa vaikuttaa työkykyyn, työnteon tehokkuuteen ja työpaikan ilmapiiriin, se on syytä ottaa puheeksi. Rahapelihaitat voivat olla hyvin erilaisia riippuen työntekijän työnkuvasta, pelaamisen ajankohdasta, pelaamisen hallinnasta ja mahdollisuudesta päästä työpaikan varallisuuteen käsiksi.

Ongelmallisesta rahapelaamisesta koituu työnantajalle seurauksia: työajan menetys, työpaikan välineiden käyttö rahapelaamiseen sekä mahdolliset taloudelliset väärinkäytökset. Ongelmallisen rahapelaamisen muodostamat riskit ja haittakustannukset työnantajalle on kartoitettava huolellisesti. Rahapelihaittojen ehkäisemiseksi on syytä laatia työpaikkakohtainen suunnitelma.

Rahapelihaittojen ehkäisemisen kannalta on tärkeää tunnistaa toimialoja, joilla työskentely on rahapeli-ongelman

kehittymisen kannalta tavanomaista riskialttiimpaa. Näillä toimialoilla rahapelejä on usein helposti saatavilla työpäivän aikana. Erityisesti rahapelien parissa työskentely ja rahapelien sijaitseminen omassa työympäristössä kasvatavat ongelmallisen rahapelaamisen ja rahapelihaittojen riskiä. Lisäksi työn luonne voi tarjota alustan rahapeli-ongelman kehittymiselle. Esimerkiksi vuorotyötä tekevät ja kuljetusalalla toimivat henkilöt viettävät usein taukojaan ympäristöissä, joissa rahapelit ovat saatavilla tai joissa ne ovat helposti omaksuttava ajanvieton tapa. Samoin vuorotyössä työskentely saattaa altistaa verkkorahapelaamiselle sekä työaikana että myös vapaa-ajalla, jos työrytmi haittaa muita harrastusmahdollisuuksia.

Myös työn kuormittavuus voi altistaa haitalliselle rahapelaamiselle. Rahapelaaminen saattaa esimerkiksi toimia hengähdystaukona arjen huolista.

Toimialoja ja olosuhteita, joissa työskentelevillä henkilöillä on keskimääräistä korkeampi riski rahapeli-ongelman kehittymiselle:

- ➔ rahapeliala
- ➔ kuljetusala
- ➔ työtehtävät, joissa toimitaan samassa tilassa rahapelien kanssa
- ➔ vuorotyöt ja
- ➔ matkustusta edellyttävät työtehtävät.

Miten rahapelihaitat näkyvät työpaikalla?

Työnteko	Työvälineiden käyttö pelaamiseen
	Työajan käyttö pelaamiseen
	Poissaolot tai myöhästely töistä
	Työtehon ja tuottavuuden heikkeneminen (työntekijällä ja työyhteisön muilla työntekijöillä)
Käyttäytyminen	Väsymys
	Keskittymisvaikeudet
	Mielialan vaihtelut
	Vetäytyminen sosiaalisesta kanssakäymisestä töissä
Rahavaikeudet	Rahan lainaaminen työtovereilta
	Toistuva palkkaennakoiden pyytäminen
	Rikos: varkaus tai kavallus

Rahapeliongelman merkit työpaikalla

Ongelmallinen rahapelaaminen ja pelaamisen jatkuva miettiminen ja suunnittelu työajalla voivat vaikuttaa työntekijän keskittymiseen ja töistä suoriutumiseen. Ongelmallinen rahapelaaminen vie paljon aikaa ja voi siten vaikuttaa unirytmiiin. Se saattaa ilmetä myös toistuvana myöhästymisenä ja poissaoloina töistä.

Rahapeliongelma johtuva työtehtävien laiminlyönti, myöhästelyt ja poissaolot kuormittavat työyhteisöä ja heikentävät työilmapiiriä. Työtoverit saattavat joutua paikkaamaan tai salailemaan peliongelmaisen tekemättä jääneitä töitä. Tämä voi aiheuttaa työyhteisöön ongelmatilanteita ja tulehduttaa työilmapiiriä. Kun luottamus työtoveriin kerran menetetään, sitä on vaikeaa saada takaisin.

Talousongelmat ovat yleisin ongelmallisesta rahapelaamisesta koituva haitta. Ongelmallinen rahapelaaminen voi näkyä työpaikalla rahan lainaamisena, lisä- ja ylitöiden tekemisenä sekä palkkaennakoiden pyytämisenä.

Äärimmäisissä tapauksissa pelaamista saatetaan rahoittaa laittomin keinoin. Tämä voi tarkoittaa työnantajan rahojen kavaltamista tai varkautta työpaikalla. Ongelmapelaamiseen liittyvien taloudellisten epäselvyyksien selvittämiseen kuluu työaikaa ja voimavaroja. On selvittävää sekä pelaajan ongelmavyöhyt, että se, miten väärinkäyttö on ollut mahdollista tehdä. Ongelmapelaamisesta johtuvan taloudellisen väärinkäytöksen julkitulo voi aiheuttaa negatiivista julkisuutta työpaikalle.

Työaikana tapahtuvasta rahapelaamisesta voi lisäksi aiheutua tietoturvariskejä epäluotettavien pelisivustojen roskapostimainonnan, virusten ja mahdollisen urkinnan takia.

Rahapelaamisen yhteys taloudellisiin väärinkäyttöihin työpaikoilla

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry teetti Sisäiset tarkastajat ry:n jäsenistölle keväällä 2015 kyselyn rahapelihaittojen esiintymisestä suomalaisissa yrityksissä. Selvitykseen vastasi 53 tarkastusalan ammattilaista. Vastajista 49 % kertoi havainneensa rahapelaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä suomalaisissa yrityksissä.

Selvityksessä kävi ilmi, että rahapelihaittoihin liittyviä taloudellisia menetyksiä tapahtuu tai on tapahtunut organisaatioissa, joissa koko organisaation taloushallinta on suppean henkilöstömäärän varassa. Selvityksen perusteella kavalluksen tehneet henkilöt ovat monesti avaintyöntekijöitä, päälliköitä tai järjestelmäosaajia, joilla on laajat oikeudet taloushallinnon järjestelmiin. He saattavat väärinkäyttää näitä mahdollisuuksia esimerkiksi siirtämällä tekaistujen laskujen avulla rahaa omaan käyttöönsä. Toisinaan toiminta jatkuu pitkään ennen kuin väärinkäytös tulee ilmi.

Selvityksen suuntaa-antavat tulokset ovat samankaltaisia vähäisen työelämän väärinkäytöstapauksia koskevan tutkimusnäytön kanssa.

Rahapelihaittojen ehkäiseminen tukee työhyvinvointia

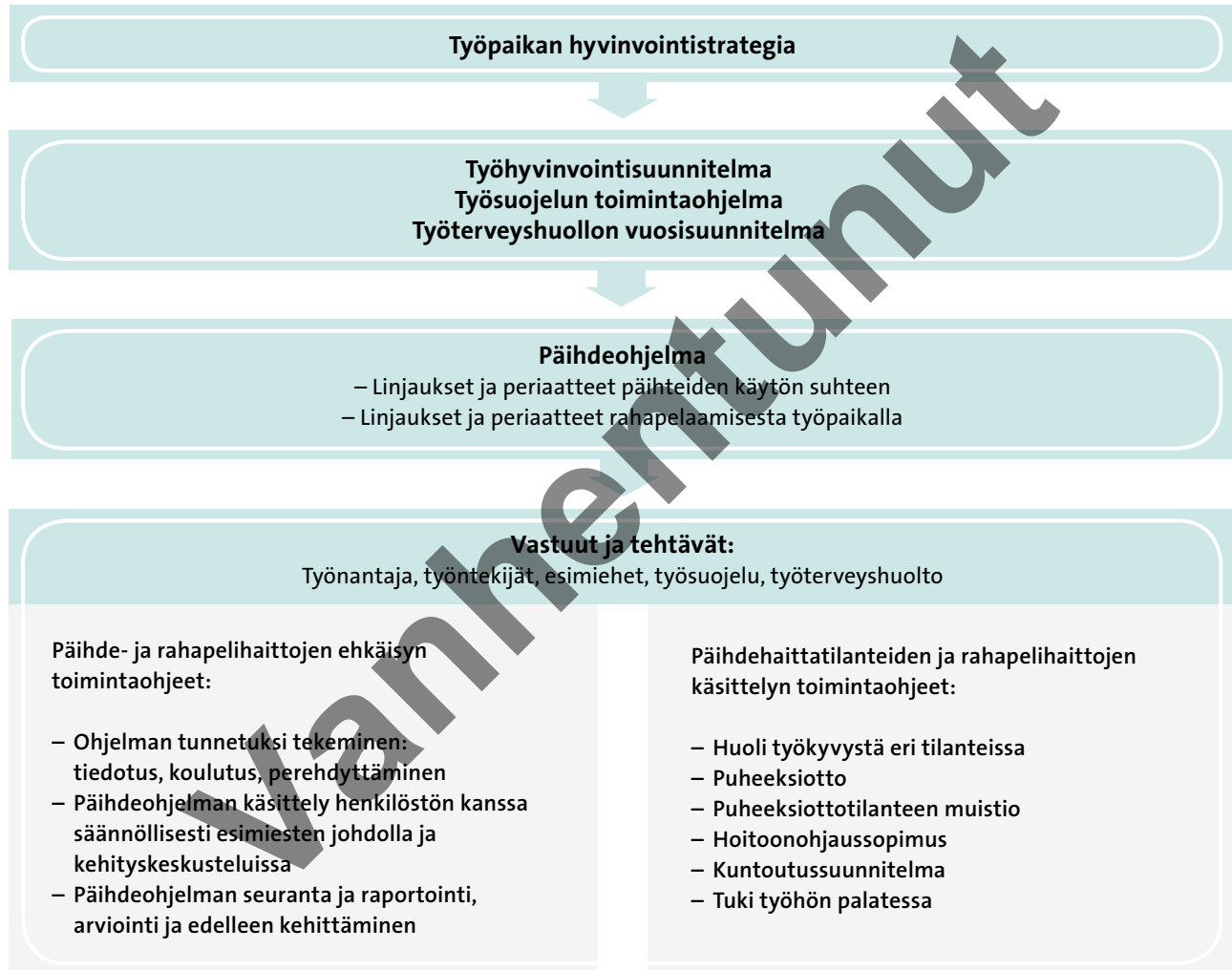
Rahapelihaittojen ehkäisemistä voidaan ajatella osana työpaikan strategista hyvinvoinnin johtamista. Rahapelihaittojen ehkäisemisen toimenpiteiden tulee kattaa kaikki organisaation strategiseen hyvinvointiin vaikuttavat toiminnot.

Työpaikalle kannattaa määritellä selkeät toimintatavat rahapelihaittojen ehkäisemiseksi. Nämä toimintatavat voidaan kirjata yhteistoimintamenettelyssä osaksi työpaikan

hyvinvointistrategiaa ja päihdeohjelmaa. Yhdessä sovitut toimintatavat auttavat tarvittaessa tunnistamaan riskitason rahapelaamisen, käsittelemään ongelmallista rahapelaamista, ohjaamaan hoitoon ongelmallisesti rahapelejä pelaavan henkilön ja siten muodostamaan turvallisemman ja terveellisemmän työilmapiirin. Yhteiset säännöt auttavat ehkäisemään ongelmallisesta rahapelaamisesta aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia työpaikan tuottavuuteen tai maineeseen.

Malli työpaikan hyvinvointistrategiasta

Rahapelihaittojen riskiarvio

Rahapelihaittojen ehkäisemisen perustaksi kannattaa tehdä työpaikkakohtainen riskiarvio. Riskiarviota voi työstää esimerkiksi seuraavassa esiteltävien yleisluontoisten kysymysten kautta. Työpaikan oma riskiarvio kannattaa kirjata muistiin laadullisena arviona, jossa jokainen kysymys käsitellään kunkin työpaikan lähtökohdista katsottuna.

1. Muodostaako rahapelaaminen riskejä työpaikalle?

Voidakseen vastata kysymykseen työnantajan on tehtävä riskiarviointi, jolla voidaan paikantaa mahdollisuudet pelata rahapelejä työpaikalla ja selvittää, muodostaako rahapelaaminen riskejä työyhteisön toimivuudelle tai työntekijöiden terveydelle ja turvallisuudelle. Jos rahapelaamisen todetaan altistavan työntekijät työterveyden tai -turvallisuuden vaarantaviin tilanteisiin, on työnantajan puuttettava aiheeseen.

a. Onko työpaikalla tai työaikana mahdollista pelata?

Määritellessään rahapelaamiseen liittyviä riskejä työnantajan tulee tunnistaa mahdollisuudet rahapelaamiseen työpaikalla. Mahdollisuudet voivat olla hyvinkin henkilökohdaisia tai vastaavasti työpaikan sosiaaliseen kanssakäymiseen ja virkistystoimintaan liittyviä. Yksinkertaisimmillaan rahapelaamisen mahdollisuus liittyy laitteiden käyttöön työssä: tietokoneisiin ja mobiililaitteisiin.

b. Liittyykö pelaamiseen mahdollisia uhkatilanteita?

Ongelmallinen rahapelaaminen voi muodostaa työpaikalle ristiriitatilanteita, jotka koskettavat pelaajan lisäksi myös muita työntekijöitä ja koko työyhteisöä. Minkälaisia uhkatilanteita työpaikalla voi olla nähtävissä?

c. Onko työyhteisössä henkilöitä, joilla on työtehtävän takia kohonnut riski rahapeliongelman kehittymiselle?

Henkilöstöryhmät saattavat erota toisistaan rahapelaamiseen liittyvien riskien suhteen, eli altistavia tekijöitä esiintyy eri työtehtävissä vaihtelevasti. Onko työpaikalla tunnistettavissa ryhmiä, jotka esimerkiksi työskentelevät rahapelien parissa, työskentelevät samassa tilassa rahapelien kanssa tai tekevät matka- tai vuorotyötä?

2. Onko rahapelaamiseen liittyviä riskejä mahdollista vähentää työpaikalla?

Työnantaja voi luoda säännöt esimerkiksi työpaikan sähköisten laitteiden käyttämiseksi pelaamiseen, kieltää rahapelaamisen tai estää pääsyn rahapelisivustoille asentamalla rahapelaamisen estävän ohjelman työntekijöiden työkonseille. Kielloista ja esto-ohjelmista on hyvä keskustella työntekijöiden kanssa ennalta.

a. Mikä on rahapelihaittojen ilmenemisen todennäköisyys?

Todennäköisyys rahapelihaittojen esiintymiseen kasvaa, jos työhön liittyy tai työpaikalla on rahapelejä. Työnantajan kannattaa miettiä, kuinka mahdolliset rahapelihaitat näkyvät työpaikalla. Minkälaisia seurauksia ongelmallisesta rahapelaamisesta voi koitua työpaikalle ja -yhteisöön?

b. Jos työntekijä pelaa rahapelejä työpaikalla työpäivän aikana, mitä seurauksia tästä koituu?

Työnantajan tulee yhteistoimintamenettelyssä määrittää säännöt rahapelaamiselle työpaikalla työvuoron aikana. Työntekijöillä tulee olla käytössään selkeät ohjeet siitä, saako työajalla pelata tai saako työnantajan välineitä käyttää rahapelaamiseen ja mitkä ovat seuraukset, jos näitä sääntöjä rikotaan.

c. Kuinka ongelmalliseen rahapelaamiseen liittyviä riskejä voidaan vähentää?

Työnantajan tulee arvioida oma osaamisensa rahapelihaittojen ehkäisemisessä ja seuraavien aiheiden toimintatapojen määrittämisessä:

- rahapelaaminen työpaikalla ja työaikana (koskee myös yksityisiä laitteita)
- rahapelisovellusten lataaminen työnantajan tarjoamiin tietokoneisiin tai mobiililaitteisiin
- tieto ongelmallisen rahapelaamisen seurauksista
- tieto rahapeliongelmiin tuki- ja hoitopalveluista sekä hoitoonohjauksesta.

Tarvittaessa työnantajan kannattaa tukeutua ulkopuoliseen asiantuntija-apuun tai työterveyshuollon osaamiseen.

d. Minkälaisia kuluja riskien vähentämisestä seuraa?

Työnantajan tulee verrata rahapelihaittojen ehkäisemisestä koituvia kustannuksia mahdollisiin ongelmallisen rahapelaamisen haittakustannuksiin. Etenkin matalakustanteiset toimenpiteet, kuten tiedon tarjoaminen ja levittäminen, on suositeltavaa toteuttaa.

Malli rahapelihaittojen ehkäisemisestä

Norjalainen työelämän päihde- ja riippuvuuskysymysten osaamiskeskus AKAN (Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk) on luonut mallin rahapelihaittojen ehkäisemiseen työpaikalla. Niin kutsuttu AKAN-malli sisältää työpaikan sisäisen rahapeliohjelman ja ehkäisevän työn osuuden. Rahapelihaittojen ehkäiseminen on yhteistyötä eri osapuolten kesken kolmella tasolla: toiminta kohdistuu kaikkiin työntekijöihin, toimintamalli kattaa tilanteet ja ryhmät, joihin liittyy korkeampi riski altistua ongelmalliselle rahapelaamiselle ja haittojen ilmenemiselle, sekä mallissa muodostetaan selkeät toimintaohjeet rahapeliongelman tunnistamiselle.

AKAN-malli tähtää rahapeliongelman varhaiseen tunnistamiseen. Mallissa korostetaan esimiesten ja työtovereiden roolia ja vastuuta ongelmallisen rahapelaamisen tunnusmerkkien huomaamisesta. Ongelmallisen rahapelaamisen tunnusmerkkejä voi olla haastavaa tunnistaa. Lisäksi osa rahapeliongelman tunnusmerkeistä on vaikea tunnistaa pelkästään rahapelaamisesta johtuviksi, tai rahapeliongelma saattaa ongelmakokonaisuudessa jäädä muiden ongelmien varjoon.

Esimiesten rooli on AKAN-mallissa keskeinen, koska esimiehillä katsotaan olevan valmiuksia ja kokemusta vaikeidenkin työyhteisössä ilmenevien asioiden käsittelyyn. Edellytykset rakentavalle keskustelulle alaisen rahapeliongelma-ovista ovat olemassa, kun esimies keskittyy puheeksi-ottotilanteessa rahapeliongelman työpaikalle aiheuttamiin kielteisiin seurauksiin ja työntekijä on valmis puhumaan ongelmastaan. Esimiehen on syytä ottaa mahdollinen

rahapeliongelma puheeksi rakentavasti ja tuoda keskustelussa esiin sekä työyhteisöön vaikuttavat haitat että työntekijälle itselleen koituva kuormitus.

Rahapelihaittoja ehkäisevä AKAN-malli perustuu päihde- ja riippuvuusongelmiin käytettävään toimintatapaan. AKAN-mallissa korostetaan seuraavia seikkoja:

1. keskustelu rahapelaamisesta ja siihen liittyvistä riskeistä
2. rahapelaamisen ja rahapeliongelman tuomitsemisen välttäminen ja
3. kunnioittava lähestyminen.

Lähde: Dahlgren, K. 2012: Problematisk spilleatferd i arbeidslivet. Riskfaktorer, mulighetsstrukturer og Akan-modellen. Akan publikasjon 2/2012. Akan kompetansesenter, Oslo.

Varhainen välittäminen ja puheeksi ottaminen työpaikalla

Varhainen välittäminen parantaa työntekijän tuottavuutta ja hyvinvointia ja auttaa ehkäisemään mahdollisia väärinkäytöksiä työpaikalla. Avoin ja keskustelevalle työilmapiiri luo turvaa ja hyvinvointia. Merkittävät muutokset työntekijän käyttäytymisessä kannattaa aina ottaa puheeksi, jotta voidaan selvittää, mistä ne johtuvat. Näin voidaan myös kartoittaa työntekijän mahdollinen ongelmallisesta rahapelaamisesta johtuva kuormittuminen. Työntekijän rahapeliongelman varhainen tunnistaminen ja siihen puuttuminen voivat ehkäistä ongelman kehittymistä vakavammalle tasolle.

Jos työntekijällä havaitaan rahapeliongelma, on työnjohtovastuussa olevan esimiehen tehtävä ottaa asia puheeksi ja ohjata työntekijä tarvittaessa työterveyshuollon palvelujen piiriin. Mallina voi käyttää esimerkiksi päihdeongelmien käsittelystä tuttuja toimintamalleja. Työntekijä voi halutessaan pyytää tukihenkilön mukaan työkykykeskusteluihin.

Puheeksiottotilanteessa esimiehen kannattaa lähestyä työntekijää ja aihetta kunnioittavalla otteella ja välttää rahapelaamisen tai rahapeliongelman tuomitsemista. Rahapeliongelman tunnistaminen voi olla haastavaa, sillä sitä on vaikea havaita ulkoisista merkeistä. Usein ongelmallisesti pelaava henkilö pyrkii salaamaan ongelmansa pitkään ja häpeää sitä. Erityisesti mahdollisuus rahapeliin pelaamiseen työaikana ja jo aikaisempi rahapeliongelma altistavat rahapeliongelman kehittymiselle – tämä kannattaa huomioida keskustelussa.

Seuraavat vinkit saattavat helpottaa rahapelaamiseen liittyvien ongelmien puheeksiottoa:

- ✓ Normalisoi keskustelu toteamalla, että vaikeat keskustelut ovat joskus tarpeellisia.
- ✓ Puhu työstä.
- ✓ Esitä tosiasioita, ajatuksia, tunteita ja uskomuksia ilman syyttämistä.
- ✓ Keskity enemmän ”minä-” kuin ”sinä”-toteamuksiin.
- ✓ Kuuntele aktiivisesti, mitä työntekijällä on sanottavaa toistamalla ja vetämällä keskustelua yhteen.
- ✓ Ole ymmärtäväinen – tiedosta läsnä olevat tuntemukset.
- ✓ Ole herkkä ja muista, että aihe on työntekijälle todennäköisesti vaikea.

Esimerkki keskustelun aloittamisesta työntekijän kanssa:

”Haluaisin keskustella kanssasi arkaluontoisesta aiheesta. Minusta tuntuu, että meidän on tärkeää puhua tästä, sillä olen sinusta huolissani. Olet arvostettu työntekijä ja työtoveri tällä työpaikalla, ja se ei tämän keskustelun myötä muutu. Olen huomannut, että olet vaikuttanut viime aikoina kuormittuneelta/masentuneelta/levottomalta/hermostuneelta/et omalta itseltäsi. Miten olisi, jos kysyisin tilanteestasi ja selvittäisimme, voisinko jotenkin olla avuksi? Keskustelu on luottamuksellinen.”

Kun olet aloittanut keskustelun, voit kysyä: ”Kuinka olet voinut viime aikoina? Onko elämässäsi tapahtunut jotain erityistä, mikä on saanut sinut tuntemaan noin? Voitko kertoa siitä lisää?”

Työntekijää ei saa leimata ongelmallisen rahapelaamisen vuoksi. Ongelmallinen rahapelaaminen ei myöskään ole työsopimuslain mukainen irtisanomisen peruste. Ongelmallinen rahapelaaminen ei saa johtaa työntekijän työ määrän vähentämiseen tai vastuiden rajoittamiseen. Rahapelaamista käsiteltäessä tulee kaikkia työntekijöitä kohdella reilusti ja yhdenvertaisesti.

Malli esimiehen toiminnalle rahapeliongelman esilletulotilanteessa.

Puheeksi ottaminen	Esimes tuo huolensa esiin konkreettisesti ja selkeästi ja kertoo huomionsa työntekijän toiminnassa tapahtuneesta huolestuttavasta muutoksesta.
	Mikäli työntekijä on toiminut vastoin työpaikan sääntöjä, esimies tekee selväksi, että sitä ei voida hyväksyä.
Yhteistyöstä sopiminen ja tilanearvio	Tilanearvion jälkeen sovitaan yhteistyöstä. Tehdään toimintasuunnitelma, jossa työntekijälle tarjotaan tukea ja apua. Työntekijän tulee olla myös itse motivoitunut avun vastaanottamiseen. Työntekijä voi säilyttää työpaikkansa, mikäli hän on valmis vastaanottamaan apua ja hakeutumaan hoitoon.
	Rahapeliongelman kohdalla on syytä kartoittaa taloudellinen tilanne ja velkojen määrä.
	Sosiaalisen tilanteen ja tuen kartoittaminen on hyödyllistä.
Hoitovaihtoehtojen selvittäminen	Jos työntekijän rahapeliongelma on vakava, on hänen syytä päästä hoitoon.
	Hoitomahdollisuuksia tulee kartoittaa yhdessä.
Hoitositoumus	Hoidosta tulisi tehdä hoitositoumus.
Seuranta	Esimes seuraa työntekijän hoidon etenemistä yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.
	Myös yksilöllisen hoitositoumuksen toteutumista seurataan.

Jos työntekijä epäilee työtoverin rahapelaamisen riistäytyneen hallinnasta, kannattaa epäily ottaa puheeksi suoraan asianomaisen kanssa. Puheeksiottotilanteessa helpottavat edellä esitetyt vinkit.

Tärkeintä on lähestyä aihetta neutraalisti ja rakentavasti. Keskustelun voi aloittaa tilanteesta riippuen arkisesti kysymällä pelaavan työtoverin kuulumisia tai ottamalla puheeksi hänen rahapelaamisensa esimerkiksi kysymällä: ”Mitä pelaat ja miksi?”

Jos pelaaja on halukas keskusteluun, kannattaa pohtia yhdessä, miten pelaaminen vaikuttaa arkeen esimerkiksi töissä. Työntekijä voi tuoda keskustelussa työstä suoriutu-

misen kautta esiin rahapelaamisen kielteisiä vaikutuksia. Työntekijä voi pyytää pelaajaa arvioimaan pelitapojaan. Yhdessä voi kerrata ääneen pelaajan kokemat pelaamisen hyödyt ja haitat sekä todeta niiden välisiä ristiriitoja. Keskustelussa kannattaa kertoa pelaajalle, mikä hänen pelaamisessaan huolettaa nyt tai pitemmällä aikavälillä. Kannattaa myös kysyä, mitä mieltä pelaaja on kuulemastaan.

Rahapeliongelmaista työtoveria voi opastaa hakemaan apua ja kannustaa hakeutumaan työterveyshuoltoon. Työntekijän kannattaa ilmoittaa epäilyistä rahapeliongelmasta esimiehelle tai työsuojelun edustajalle. Vastuu tilanteen selvittämisestä on loppupelissä lähiesimiehellä.

Rahapelihaittojen ehkäiseminen osaksi päihdeohjelmaa

PÄIHDEOHJELMAOPAS

Työterveyslaitos
> www.ttl.fi/paihdeohjelmaopas

Työpaikan päihdeohjelma on luonteva paikka sopia työpaikan käytännöt myös rahapelihaittojen ehkäisylle. Rahapeliongelmaan liittyy usein runsasta alkoholin käyttöä tai tupakointia sekä mielenterveyden ongelmia kuten masennusta, ahdistuneisuushäiriöitä tai univaikeuksia.

Päihdeohjelma ja -suunnitelma ovat työhyvinvoinnin johtamisen välineitä. Valtakunnallisessa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa suositellaan, että jokaisella työpaikalla tulisi olla päihdeohjelma tai -suunnitelma, joka ohjaa työyhteisöä päihteiden, tupakan ja rahapeliä käytöstä aiheutuvien riskien ehkäisemiseen ja hallintaan. Toimintaohjelma koskee vain julkisen sektorin työnantajia, mutta sitä voidaan pitää haittoja ehkäisevän työn hyvänä ohjenuorana laajemminkin. Toimintaohjelman pääviesti on, että johdon, työntekijöiden ja työterveyshuollon välisellä yhteistyöllä voidaan tehokkaasti ehkäistä ja vähentää päihteistä, tupakasta ja rahapeleistä työikäisille aiheutuvia haittoja. Yhteistoiminnan lähtökohdaksi on selvitys työpaikan päihde- ja pelihaittoista sekä riskeistä niiden esiintymiseen. Päihdeohjelma on pakollinen niillä työpaikoilla, joissa suoritetaan huumetestauksia.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen suosituksessa ohjeistetaan luomaan työpaikkakohtaiset toimintamallit päihdeongelmien ehkäisemiseen, käsittelyyn ja hoitoonohjaukseen. Suositus koskee alkoholin haitallista käyttöä, lääkkeiden väärinkäyttöä ja huumausainesten käyttöä. Suosituksessa ei toistaiseksi ole mainittu rahapelihaittojen ehkäisyä.

Päihdeohjelman tekemisestä on seikkaperäinen ohjeistus Työterveyslaitoksen Päihdeohjelmaopas-julkaisussa (ks. sivu 50). Rahapelihaittojen ehkäisemisen lisääminen päihdeohjelmaan edellyttää erillisen osuuden tekemistä yhteistoimintamenetelyssä. Rahapelihaittojen ehkäisemisen suunnitelma kohdistuu rahapelaamiseen työajalla tai omalla ajalla työpäivän aikana, ongelmallisen pelaamisen seurauksiin (esimerkiksi heikentyneeseen työtehoon tai poissaoloihin) sekä työterveyshuollon tehtäviin ja hoitoonohjaukseen. Lisäksi siinä linjataan työpaikan eri toimijoiden vastuut ja toimintaohjeet.

Kun rahapelihaitat otetaan mukaan päihdeohjelmaan, on tehtävä selväksi, miksi asiasta sovitaan. Perusteeksi riittää, että rahapelaaminen voi olla työpaikalla haittoja ja haittakustannuksia aiheuttava riski. Esimerkiksi: ”Rahapelit ovat jatkuvassa muutoksessa, ja rahapelaaminen on entistä enemmän mahdollista myös työaikana. Ongelmallinen rahapelaaminen voi aiheuttaa haittoja työpaikalla. Rahapelihaittoja ehkäisemällä pyrimme tarjoamaan työntekijöille turvallisen, terveyttä edistävän ja tuottavan työpaikan.”

Rahapelihaittojen ehkäisemisen ohjelmassa selkeän tavoitteen määrittely on tärkeää. Tavoite voi olla esimerkiksi pyrkimys täysin rahapelihaitattomaksi työpaikaksi sekä tiedon tarjoaminen ongelmallisesta rahapelaamisesta, rahapelihaittoista sekä tuki- ja hoitopalveluista. Ohjelmasta tulee ilmetä selkeä rahapelaamisesta koskeva toimintamalli ja ohjeistus. Esimerkiksi ohjelmassa voidaan määritellä, onko rahapelaaminen sopivaa työpaikalla tai työnantajan välineillä. Ohjelmaan tulee sisällyttää selvitys siitä, millä keinoin tavoitteisiin päästään.

Rahapelihaittojen vähentämiseksi työnantaja voi

- ✓ antaa tietoa rahapelaamisesta ja ongelmallisen rahapelaamisen vaikutuksista työpaikkaan sekä työntekijän terveyteen, hyvinvointiin ja talouteen (esimerkiksi lyhyillä tietoiskuilla)
- ✓ sopia yhdessä säännöt rahapelaamisesta työpaikalla ja työaikana
- ✓ sopia henkilöstön työnjaosta ja tehtävistä rahapelihaittojen ehkäisemisessä
- ✓ rajoittaa työntekijän mahdollisuuksia rahapelaamiseen työaikana tai työpaikan sosiaalisissa tapahtumissa
- ✓ estää tai rajoittaa rahapelien pelaamisen työpaikan tietokoneilla
- ✓ valmistella ja tiedottaa varhaisen puuttumisen mallista rahapeliongelmiin varalta
- ✓ kertoa mahdollisuuksista tuen saamiseen rahapeliongelmassa
- ✓ tiedottaa tuki- ja hoitopalveluista ja toteuttaa hoitoonohjaus peliongelmiin kärsiville työntekijöille
- ✓ tukea työhönpaluuta, jos työntekijä on ollut poissa työstä rahapeliongelman kuntoutuksen vuoksi
- ✓ päivittää sovittuja sääntöjä tarpeen mukaan.

Rahapelihaittojen ehkäisemisen ohjelman ja siitä tiedottamisen tueksi työyhteisössä voidaan järjestää koulutusta ongelmallisen rahapelaamisen vaikutuksista työntekoon ja työyhteisöön. Koulutuksen tulee keskittyä tarjoamaan sopivaa ja käytännönläheistä tietoa työpaikan rahapelaamista koskevista säännöistä, rahapelaamisen hallinnasta, rahapelaamiseen liittyvistä riskeistä sekä ongelmapelaajille ja heidän läheisilleen saatavilla olevista tuki- ja hoitopalveluista. Rahapeliongelman tunnusmerkit on myös hyvä käydä läpi, jotta työntekijät voivat tunnistaa oman tai työtoverin rahapeliongelman.

Tiedotusmateriaali voi koostua esimerkiksi esitteistä, julisteista ja sähköpostikirjeestä. Materiaalit voivat olla osa yrityksen omaa sisäistä viestintää. Työnantaja voi myös pohtia lyhyiden tietoisuuksien pitämistä työpaikalla.

Työyhteisön vastuut rahapelihaittojen ehkäisemisessä

Esimiehen vastuulla on

- ✓ tukea ja valvoa henkilöstön työhyvinvointia ja -turvallisuuatta
- ✓ olla tietoinen tunnusmerkeistä, jotka saattavat viitata ongelmalliseen rahapelaamiseen
- ✓ ongelmallisesti rahapelejä pelaavan työntekijän tuki, mahdollinen hoitoonohjaus ja seuranta
- ✓ luottamuksellisuus: hänen tulee varmistaa, että ongelmalliseen rahapelaamiseen liittyvät keskustelut ovat luottamuksellisia ja ne käydään tuomitsematta työntekijää
- ✓ huolehtia, että työntekijät tuntevat päihdeohjelman ja siinä olevan rahapelihaittojen ehkäisemisen ohjelman ja että he osaavat toimia sen mukaisesti.

Henkilöstöhallinnon vastuulla on

- ✓ tiedottaa rahapelihaittojen ehkäisemisen ohjelmasta työntekijöille
- ✓ tiedottaa tarvittavan ohjelmaan liittyvän informaation esimiehille
- ✓ säilyttää luottamukselliset tiedottamisen toimintatavat
- ✓ lisätä rahapeliongelmat asioihin, joista keskustellaan, kun arvioidaan työntekijän työssäsuorutumista tai siinä tapahtunutta muutosta

- ✓ varmistaa toimintatapojen oikeudenmukaisuus, kun käsitellään työntekijän kielteistä käyttäytymistä tai toimintaa, joka saattaa liittyä ongelmalliseen rahapelaamiseen
- ✓ tukea työnjohtovastuussa olevia esimiehiä puheeksi ottamisessa.

Työsuojelun vastuulla on

- ✓ päihdeohjelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuminen
- ✓ päihdeohjelmaan liittyvä neuvonta
- ✓ tarvittaessa asian puheeksi ottaminen työntekijän tai esimiehen kanssa
- ✓ henkisen työsuojelun suunnittelu ja toteutus.

Työntekijän vastuulla on

- ✓ huolehtia omasta työkyvystä
- ✓ noudattaa työyhteisössä sovittuja rahapelaamista koskevia sääntöjä
- ✓ tarvittaessa hakea apua rahapeliongelmaan
- ✓ mahdollisuuksien mukaan ottaa epäily rahapeliongelma-ongelmasta keskusteluun suoraan asianomaisen kanssa ja opastaa häntä hakeutumaan työterveyshuoltoon
- ✓ ilmoittaa epäilystä rahapeliongelma-ongelmasta esimiehelle tai työsuojelun edustajalle.

Työterveyshuolto rahapelihaittojen ehkäisemisessä

Työterveyshuolto tavoittaa 1,7 miljoonaa suomalaista, joiden joukossa on myös tuhansia rahapeli-ongelmista kärsiviä työntekijöitä. Rahapeli-ongelma tunnistetaan työterveyshuollossa heikosti. Rahapelihaittojen ehkäisemisen ja tunnistamisen kuuluu olla osa yksilöllisten työkykyriskien vähentämistä, työterveyden edistämistä sekä työ- ja toimintakyvyn arviointia ja tukemista. Työterveyshuollossa tulee olla tietoa siitä, mitä mahdollisuuksia on tarjolla rahapeli-ongelman hoitoon.

Työterveyshuolto on lakisääteinen osa strategisen hyvinvoinnin johtamista, sillä työterveys- ja työturvallisuuslain-säädäntö edellyttävät sen järjestämistä. palveluntuottajan tulee tehdä vuosittainen toimintasuunnitelma työterveyshuollon järjestämisestä ja yhteistyön varmistamisesta. Toimintasuunnitelma laaditaan yhteistyössä työterveyshuollon ja työpaikan työsuojelutoimikunnan kanssa, ja se päivitetään vuosittain.

Työterveyshuollon kautta on mahdollista tunnistaa rahapeli-ongelma ja puuttua siihen varhain. Tunnistaminen vaatii

tuekseen sekä tietoa rahapeli-ongelmasta että keinoja ottaa asia puheeksi. Työterveyshuollon asiakkaat ottavat harvoin rahapelaamisen puheeksi oma-aloitteisesti, joten vastuu puheeksi ottamisesta on työterveyshuollon henkilöstöllä.

Varhaisella välittämisellä tarkoitetaan lyhytneuvontaa, joka sisältää rahapelaamisen riskikulutuksen ja rahapeli-ongelman tunnistamisen, neuvonnan ja seurannan sekä henkilökohtaisten tavoitteiden asettamisen. Varhaisen välittämisen periaatteita ovat rohkeus ottaa rahapelaaminen puheeksi, rahapelitietous ja haittojen ehkäisemisen osaaminen, asiakkaan auttaminen hänen omilla ehdoillaan, myötätuntoinen suhtautuminen, itsemääräämisoikeus (asiakas päättää itse pelaamisensa vähentämisestä) sekä toimintaohjeiden, tuen ja käytännön välineiden tarjoaminen rahapelikulutuksen vähentämiseen.

Rahapeli-ongelman tunnistamiseen voidaan käyttää esimerkiksi kolmen kysymyksen BBGS-seulaa tai kahden kysymyksen Lie/Bet-seulaa.

BBGS

– kolme
kysymystä
rahapeliin
pelaamisesta

- 1 Onko pelaamisen lopettaminen tai vähentäminen aiheuttanut sinussa levottomuutta, ahdistusta tai ärtyneisyyttä viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana?

KYLLÄ/EI

- 2 Oletko viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana yrittänyt salata perheeltäsi tai ystäviltäsi, paljonko pelasit?

KYLLÄ/EI

- 3 Onko pelaamisesi aiheuttanut sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana sellaisia taloudellisia ongelmia, että olet joutunut hankkimaan perheeltäsi, läheisiltäsi tai sosiaalipalveluista apua elinkustannuksiisi?

KYLLÄ/EI

Myöntävä vastaus yhteenkin kysymykseen merkitsee, että asiakkaalla saattaa olla rahapeliongelma. Tällöin asiaa on aina selvitettävä tarkemmin ja arvioitava asiakkaan tuen ja hoidon tarve.

Lähde: Gebauer, L., LaBrie, R. & Shaffer, H. J. 2010: *Optimizing DSM-IV-TR Classification accuracy: A Brief Biosocial Screen for Detecting Current Gambling Disorders among Gamblers in the General Household Population. The Canadian Journal of Psychiatry, 55(2), s. 82–90.*

Lie/Bet

– kaksi
kysymystä
rahapeliin
pelaamisesta

- 1 Oletko koskaan tuntenut tarvetta käyttää pelaamiseen yhä enemmän rahaa?

KYLLÄ/EI

- 2 Oletko koskaan joutunut valehtelemaan läheisillesi siitä, kuinka paljon pelaat?

KYLLÄ/EI

Myöntävä vastaus jompaankumpaan kysymykseen merkitsee, että asiakkaalla saattaa olla rahapeliongelma. Tällöin asiaa on aina selvitettävä tarkemmin ja arvioitava asiakkaan tuen ja hoidon tarve.

Lähde: Johnson, E. E., Hamer, R., Nora, R. M., Tan, B., Eisenstein, N. & Engelhart, C. 1997: *The lie/bet questionnaire for screening pathological gamblers. Psychological Reports, 80(1), s. 83–88.*

Lisätietoa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Rahapelit-sivustolle on koottu materiaalia rahapelihaittojen ehkäisyyn ja hoidon tueksi pelihaittoja työssään kohtaaville.

www.thl.fi/pelihaitat

Työturvallisuuskeskus

Työturvallisuuskeskus tarjoaa tietoa ja koulutuksia työsuojelusta, työturvallisuudesta ja työhyvinvoinnista.

www.ttk.fi

Työterveyslaitos

Työterveyslaitos tuottaa tietoa sekä kehittää ja tarjoaa asiantuntijapalveluita työhyvinvointiin.

www.ttl.fi

Arpa-projekti

Arpa on EHYT ry:n aikuisten rahapelihaittoja ehkäisevä projekti (2015–2017). Projekti tarjoaa tietoa, koulutusta ja työkaluja rahapelaamisen käsittelyyn työpaikalla.

www.ehyt.fi/arpa-projekti

Pelitalo.fi

Sivusto tarjoaa tietoa pelaamisesta, pelikasvatuksesta ja pelihaittojen ehkäisystä. Materiaalipankista löydät työkaluja pelaamisen punneksiottoon ja oman pelaamisen hallintaan. Sivustolla on omat osionsa rahapelaamiselle ja digipelaamiselle.

www.pelitalo.fi

Peluuri

Auttava puhelin p. 0800 100 1010

Peluuri tarjoaa tietoa ja tukea peliongelman kohtaamiseen ja hoitamiseen. Peluuri auttaa maksutta puhelimitse ja verkossa. Tarjolla on myös vertaistukea, verkkokeskusteluja sekä ryhmiä.

www.peluuri.fi

Peliklinikka

Peliklinikka on erikoistunut rahapeliongelmiin hoitoon. Se palvelee pelaajia ja heidän läheisiään. Avohoitopalvelut Peliklinikalla ovat helsinkiläisten ja vantaalaisten käytössä.

www.peliklinikka.fi

Tiltti

Tiltti on pelihaittoihin erikoistunut tieto- ja tukipiste, jossa voi pohtia omaa tai läheisen pelaamista yhdessä työntekijän tai vertaisen kanssa.

www.tiltti.fi

Pelirajat'on

Sosped-säätiö järjestää Pelirajat'on-vertaistukiryhmiä ongelmallisesti pelaaville ja läheisille.

www.pelirajaton.fi

Tarkemmat tiedot oman kunnan avohoitopalveluista saa soittamalla Peluuriin tai katsomalla kunnan päihde- tai mielenterveyspalveluiden nettisivuilta tai A-klinikkasäätiön sivuilta.

THL:n tukiaineistot pelihaitoista

Pelin merkit

Tietoa rahapeliongelmasta työssään peliongelmiä kohtaaville.

Mari Pajula. 5. tark. painos, 2014.

Suhteet pelissä

Tietoa ja tukea rahapelaamisesta huolestuneille läheisille.

Maritta Itäpuisto ja Mari Pajula. 3. tark. painos, 2014.

Nuoret pelissä

Tietoa kasvattajille lasten ja nuorten digitaalisesta pelaamisesta ja rahapelaamisesta.

Mikko Meriläinen ja Inka Silvennoinen. 5. uusittu painos, 2016.

Rahapelaaminen ja peliongelma lyhyesti ja selkeästi

Irene Komu. 1. painos, 2012.

Liikaa pelissä

Tietoa rahapeleistä ja peliongelmasta.

Mari Pajula. 4. painos, 2016.

Kaikki tukiaineistot saatavana myös ruotsinkielisinä osoitteesta www.thl.fi/alkohol-tobak-och-beroenden > Penningspel > Publikationer

Kirjallisuutta suomeksi

Akava, EK, KIT, KT, SAK, STTK & VTML 2015: Päihdehaitat hallintaan! Suositus päihdeongelmien ennaltaehkäisystä, päihdeasioiden käsittelystä ja hoitoonohjauksesta työpaikoilla.

Alho, H., Heinälä, P. & Jaakkola, T. 2015: Rahapelaaminen ja työelämä. Teoksessa H. Alho, P. Heinälä, K. Kiiänmaa, T. Lahti & A. Murto (toim.) Rahapeliriippuvuus, s. 159–170. Duodecim, Helsinki.

Castrén, S., Alho, H. & Salonen, A. H. 2016: Rahapeliongelma sosiaali- ja terveydenhuollossa – ammattilaisten näkemyksiä. Yhteiskuntapolitiikka 4/2016, s. 418–428.

Jaakkola, T. 2015: Rahapeliongelmat työterveyshuollon haasteena. Teoksessa A. Partanen, J. Moring, V. Bergman, J. Karjalainen, M. Kesänen, J. Markkula, M. Marttunen, S. Mustalammi, F. Nördling, T. Partonen, P. Santalahti, P. Solin, T. Tuulos & S. Wuorio (toim.) Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? s. 121–123. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Kujasalo, A. (toim.) 2013: Päihdeohjelmaopas. Työterveyslaitos, Helsinki.

Ladouceur, R. & Lachance, S. 2016: Rahapeliriippuvuus hallintaan. Terapeutin käsikirja. Kääntänyt S. Castrén & M. Kuronen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Ladouceur, R. & Lachance, S. 2016: Rahapeliriippuvuus hallintaan. Asiakkaan työkirja. Kääntänyt S. Castrén & M. Kuronen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Salonen, A. & Raisamo, S. 2015: Suomalaisien rahapelaaminen 2015. Rahapelaaminen, rahapeliongelmat ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja mielipiteet 15–74-vuotiailla. Raportti 16/2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Smolej, M., Karjalainen, S. & Jaakkola, T. 2015: Rahapelaamisen riskirajoilla. Selvitys. EHYT ry., Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015: Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. Julkaisuja 2015:19.

TYÖELÄMÄ PELISSÄ

Tietoa rahapelihaittojen tunnistamisesta ja ehkäisemisestä työyhteisössä

Rahapelaaminen voi vaikuttaa työpaikan arkeen, jos työntekijän pelaaminen muuttuu liialliseksi. Työntekijän rahapeliongelma voi ilmetä esimerkiksi työtehon heikkenemisenä, keskittymisvaikeuksina ja toistuvina poissaoloina. Rahapeliongelma voi johtaa monentasoisiin kielteisiin seurauksiin, kuten työntekijän terveysongelmiin, konflikteihin työyhteisössä ja äärimmillään taloudellisiin väärinkäytöksiin.

Työelämä pelissä -tukiaineisto on työväline rahapelihaittojen ehkäisemisen suunnitteluun ja toteuttamiseen työyhteisössä. Se on tarkoitettu työpaikoille esimerkiksi työsuojelun, luottamusmiesten, henkilöstöhallinnon, esimiesten sekä johtajien käyttöön. Tukiaineistossa selvennetään myös työyhteisön toimijoiden erilaisia rooleja rahapelihaittojen ehkäisemisessä sekä vastuullisen työpaikkakulttuurin edistämisessä.

Saatavilla verkkojulkaisuna

www.thl.fi/Pelihaitat > Julkaisut

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-763-3>

ISBN 978-952-302-762-6 (painettu)

ISBN 978-952-302-763-3 (verkko)